

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/171725,40-lat-temu-Sejm-PRL-uchwalil-ustawe-o-zwiazkach-zawodowych-formalnie-delegalizu.html>
26.04.2024, 10:28

40 lat temu Sejm PRL uchwaślił ustawę o związkach zawodowych, formalnie delegalizując NSZZ „Solidarność”

Data publikacji 06.10.2022

Sejm PRL 8 października 1982 r. przyjął ustawę o związkach zawodowych, delegalizując jednocześnie wszystkie istniejące organizacje, na czele z „Solidarnością”. W efekcie wywołało to falę protestów w całym kraju. Do największych starć z ZOMO doszło w stoczni w Gdańsku, gdzie aresztowano ok. 270 osób, w Nowej Hucie w Krakowie pod pomnikiem Lenina, gdzie zginął 20-letni robotnik. Do dużej manifestacji członków i sympatyków „Solidarności” doszło również 13 października we Wrocławiu. Zamieszki objęły obszar Starego Miasta i trwały do późnej nocy.

Sejm PRL, przy 12 głosach przeciwnych i 10 wstrzymujących się, uchwaślił „Ustawę o związkach zawodowych i organizacjach rolników”. W świetle ustawy wszystkie **związki zawodowe, istniejące przed 13 grudnia 1981 r., w tym NSZZ „Solidarność”, rozwiązano.** W nowej ustawie znalazło się wiele zapisów, które teoretycznie stwarzały warunki do powołania związków zawodowych na terenie zakładu pracy np. art. 2. punkt 1 zawierał zapis: *„Związki zawodowe są niezależne od organów administracji państwowej i gospodarczej”* lub art. 6. punkt 1: *„Związki zawodowe reprezentują i bronią praw i interesów pracowników w zakresie warunków pracy i płac oraz warunków socjalno-bytowych i kulturalnych”*. Ostatecznie zawarte artykuły w ustawie pozostawały pustymi słowami na papierze, ponieważ władza komunistyczna nie

IPNKr-7-6-13-3-1_LIGHT

zamierzała ustąpić robotnikom.

Decyzja władz komunistycznych nie została uznana na świecie. O sile Solidarności świadczy chociażby fakt, że delegalizacja „Solidarności” wywołała liczne protesty za granicą. Prezydent USA Ronald Reagan już 9 października zapowiedział, że odpowiedzią władz amerykańskich będzie pozbawienie PRL klauzuli najwyższego uprzywilejowania w handlu ze Stanami Zjednoczonymi. Natomiast w **1986 r. NSZZ „Solidarność” została afiliowana do Międzynarodowej Konfederacji Wolnych Związków Zawodowych (MKWZZ)** i Światowej Konfederacji Pracy (ŚKP).

Decyzja o rozwiązaniu „Solidarności” wywołała także falę protestów

społecznych. Do najtragiczniejszych wydarzeń doszło 13 października 1982 r. Pokojowe demonstracje w Nowej Hucie w Krakowie zostały zaatakowane przez ZOMO i przerodziły się w wielogodzinną bitwę uliczną. **Śmierć poniósł 20-letni Bogdan Włosik**, który poszedł do kościoła. Zginął zastrzelony przez esbeka.

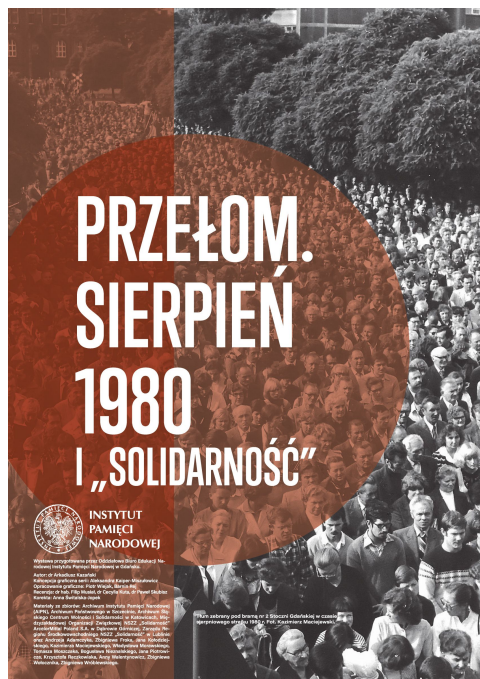
Śmiertelny strzał oddał obserwujący zamieszki „po cywilu” kpt. SB Andrzej Augustyn. W zachowanej notatce możemy przeczytać: „[oficer] wyciągnął pistolet i z bliskiej odległości strzelił do niego trafiając w brzuch. Ranny natychmiast upadł, a oficer oddalił się spokojnym krokiem do nieoznakowanego radiowozu”. Śmiertelnie ranny Bogdan wyszeptał w karetce **„Komuniści mnie zabili...”**. Zmarł na stole operacyjnym w krakowskim Szpitalu Wojskowym przy ul. Wrocławskiej o godzinie 21.15. Pogrzeb Bogdana Włosika był wielką solidarnościową manifestacją, na którą przyszło około 20 000 osób. Jego śmierć stała się dodatkowym motywem do antykomunistycznego oporu.

Zabójca Bogdana Włosika pracował w SB do 1987 r., kiedy w wieku 40 lat przeszedł na emeryturę. Do 1989 r. nie poniósł odpowiedzialności, mimo, że przekroczył granice obrony koniecznej. **W 1991 r. został skazany na 8 lat więzienia**, a w kolejnym roku sąd zaokręślił wyrok do 10 lat. Ostatecznie Augustyn wyszedł na wolność po upływie 5 lat za dobre sprawowanie.

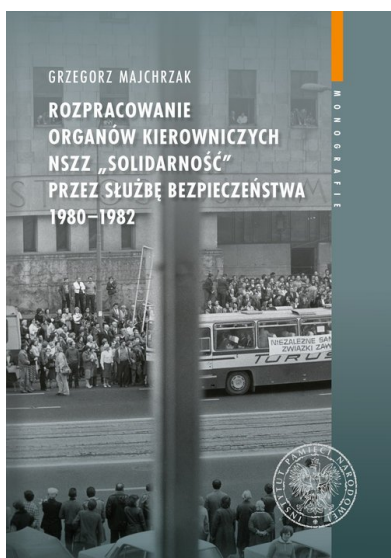
W maju 2019 r. Bogdan Włosik został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, przyznawanym przez Instytut Pamięci Narodowej.

Na konferencji prasowej 10 grudnia 2020 r. został zaprezentowany portal „Encyklopedia Solidarności”. Portal jest częścią projektu dokumentacyjnego „Encyklopedia Solidarności”, realizowanego przez Instytut Pamięci Narodowej. Jego celem jest przedstawianie historii ruchów opozycyjnych w PRL w latach 1976–1990. Portal stanowi ważne uzupełnienie kolejnych tomów „Encyklopedii Solidarności”, których dotąd wydano cztery, a prace nad piątym właśnie się rozpoczęły. Portal jest dostępny pod poniższym linkiem:

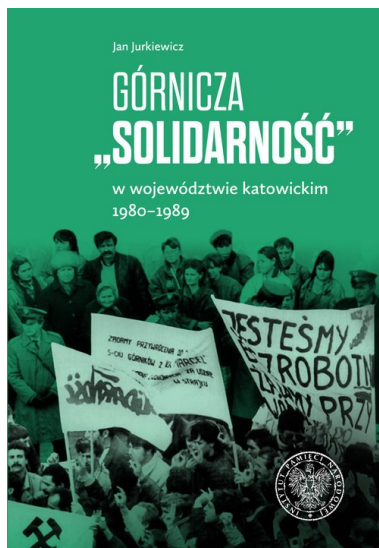
<https://encysol.pl/>

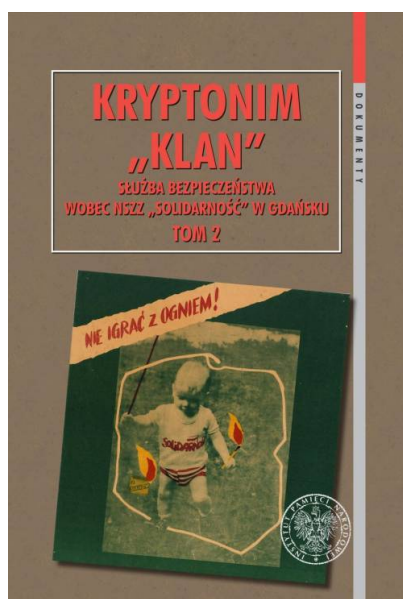
Nakładem Instytutu Pamięci Narodowej ukazały się w 2021 r. kolejne publikacje dokumentujące i analizujące dzieje NSZZ „Solidarność”. Praca pt. *„Rozpracowanie organów kierowniczych NSZZ Solidarność przez Służbę Bezpieczeństwa 1980-1982. Seria: Monografie. Tom 165”* autorstwa Grzegorza Majchrzaka oraz *„Anatomia rewolucji. Narodziny ruchu społecznego Solidarność w 1980 roku. Seria: Monografie. Tom 128”* autorstwa Tomasza Kozłowskiego. Obie dostępne są w naszych księgarniach oraz w internecie.

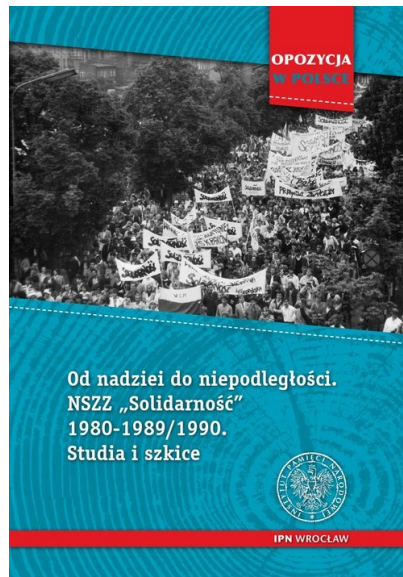
W 2021 r. ukazała się również pozycja pt. *„Górnicza Solidarność w województwie katowickim 1980-1989”* autorstwa Jana Jurkiewicza. Książka stanowi tom studiów poświęconych dziejom społecznym górnictwa górnośląsko-zagłębiowskiego w okresie PRL. Pozwalają one lepiej zrozumieć skomplikowaną rzeczywistość najbardziej zindustrializowanego regionu w kraju w ostatnich kilkunastu latach istnienia tzw. Polski Ludowej. Niniejszy tytuł dostępny jest w naszych księgarniach.

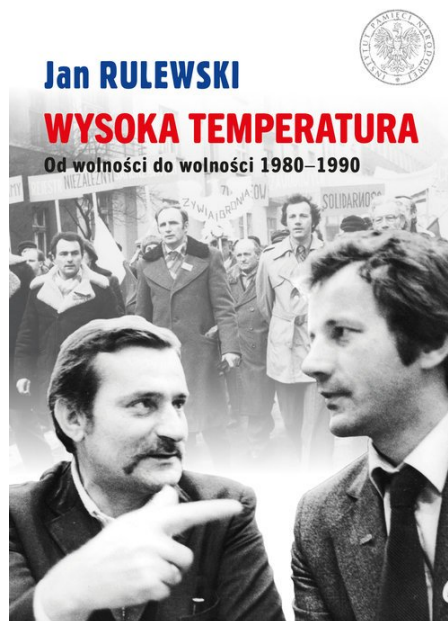
Nakładem Wydawnictwa IPN w 2019 r. ukazała się książka pt. „*Kryptonim Klan. Służba Bezpieczeństwa wobec NSZZ Solidarność w Gdańsku. Tom 2: I Krajowy Zjazd Delegatów. Seria: Dokumenty. Tom 63*” pod red. Dominika Sokołowskiego, Radosława Żydonika. Niniejszy tytuł dostępny jest w naszych księgarniach.

IPN w 2021 r. wydał książkę pt. „*Od nadziei do niepodległości NSZZ Solidarność 1980-1989/90 Studia i szkice*”. Na publikację składają się 24 artykuły podzielone na dwie części: o NSZZ Solidarność i Wobec NSZZ Solidarność. Przybliżają Czytelnikowi szerokie spektrum zagadnień związanych z historią związku, często dotąd nieznanych bądź słabo zbadanych. Książka również jest dostępna w naszych księgarniach.

Wydawnictwo IPN w 2021 r. wydało również książkę pt. „Wysoka temperatura. Od wolności do wolności 1980-1990”. Jan Rulewski w czasach PRL był więźniem politycznym i jednym z liderów „Solidarności”, a w wolnej Polsce posłem na sejm i senatorem. „Wysoka temperatura...” to autobiograficzna opowieść dotycząca jego politycznego zaangażowania. Książka jest dostępna w naszych księgarniach.

Zachęcamy także do zapoznania się z licznymi artykułami i materiałami audio-wideo dostępnymi w portalu przystanekhistoria.pl w zakładce „Epoka Solidarności 1980-1990”:

- Elżbieta Pietrzyk-Dąbrowska, [Krakowscy buntownicy](#)
- Marzena Grosicka, [Zmagania z władzą](#)
- Monika Komaniecka-Łyp, [Kłęska komuny i triumf „Solidarności”](#)
- Rafał Łatka, [Kościół katolicki a Solidarność \(1980-1981\)](#)
- Ks. Jarosław Wąsowicz SDB, [Papież Solidarności](#)

- Filip Gańczak, [Zmiażdżyć „kontrewolucję”. NRD wobec Solidarności](#)
- Andrzej W. Kaczorowski, [Zaczęło się na Gimnastycznej](#)
- Jarosław Neja, [Nadrobić stracony czas](#)
- Piotr Byszewski, Aneta Nisiobęcka, [„Chcemy Polski wolnej i niepodległej...”. Symbolika niezależnych demonstracji w PRL](#)
- Krzysztof Brzechczyn, [Koncepcje oporu społecznego w okresie stanu wojennego 1981-1983](#)
- Jarosław Neja, [Odmieniony region – robotnicy województwa katowickiego buntują się przeciw systemowi](#)